

Advies over potenties voor roerdomp in het mondingsgebied van de Grote Nete

Adviesnummer:	<u>INBO.A.4187</u>
Auteur:	Koen Devos, Wim Mertens
Contact:	Niko Boone (niko.boone@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	ANB 2021/11
Geadresseerden:	Agentschap Natuur en Bos T.a.v. Renaat Myny Lange Kievitstraat 111-113 bus 63 2018 Antwerpen renaat.myny@vlaanderen.be
Cc:	Agentschap Natuur en Bos Joris Janssens (joris.janssens@vlaanderen.be) Koen Deheegher (koen.deheegher@vlaanderen.be)

Dr. Maurice Hoffmann
Administrateur-generaal wnd.

Wijze van citeren: Devos K., Mertens W. (2021). Advies over potenties voor roerdomp in het mondingsgebied van de Grote Nete (Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; nr. INBO.A.4187). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Aanleiding

In het kader van het Sigmaphan wordt het mondingsgebied van de Grote Nete ingericht voor onder andere de roerdomp. Hiervoor werd een inrichtingsplan opgemaakt. Het deelgebied vloedvlakte 5 uit dit plan wordt in vraag gesteld en zal mogelijk niet worden ingericht.

Vraag

Wat is de impact van het behoud van de huidige toestand in vloedvlakte 5 op de potenties voor roerdomp indien de rest van de inrichting wordt uitgevoerd zoals gepland?

Toelichting

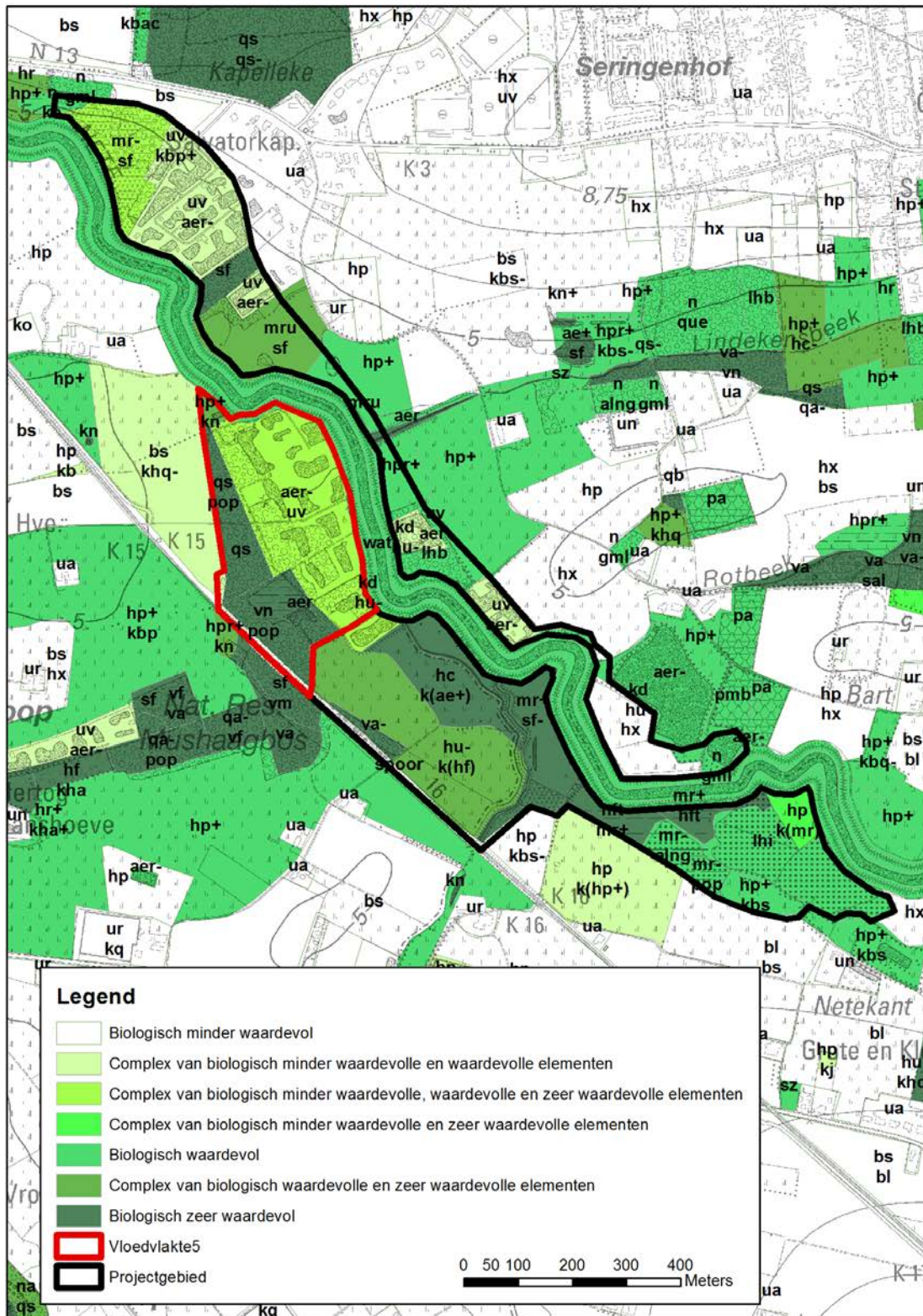
1 Leefgebied roerdomp

De roerdomp is een soort van grote, open en natte rietmoerassen met voldoende open water en een grote randlengte riet-open water (Gilbert *et al.*, 2005a; Gilbert *et al.*, 2005b; Newbery *et al.*, 1996; White *et al.*, 2004). Het nest bevindt zich in overjarig riet, bij voorkeur in ondiep water. Foerageren doet de soort hoofdzakelijk langs de oevers van open water, het liefst in ondiep helder water in brede waterrietvelden of in randen van waterrietzones.

Algemeen geldt: hoe groter een moerasgebied, hoe groter de potenties voor roerdomp en hoe groter de kans dat de soort zich zal vestigen. De 'homerange' of het activiteitengebied van een roerdomp kan per locatie echter sterk variëren. Dat hangt vooral af van de kwaliteit van het leefgebied. In aaneengesloten moerassen is de homerange van een roerdomp gemiddeld ongeveer 20 hectare in de broedperiode en ruim 30 ha in de winterperiode (Gilbert *et al.*, 2005b). Maar in landschappen waar geschikte habitat niet aaneensluit, kan die oplopen tot meer dan 250 hectare (van der Winden *et al.*, 2015).

2 Vloedvlakte 5

De huidige toestand in het projectgebied verschilt sterk van de geplande toestand. Het gebied bestaat nu voornamelijk uit recreatiezones met visvijvers, graslanden, populierenaanplanten en ruigten (zie figuur 1). Een potentieanalyse identificeerde deze zone in 2013 als geschikt om leefgebied voor roerdomp te creëren (Technum, 2013).

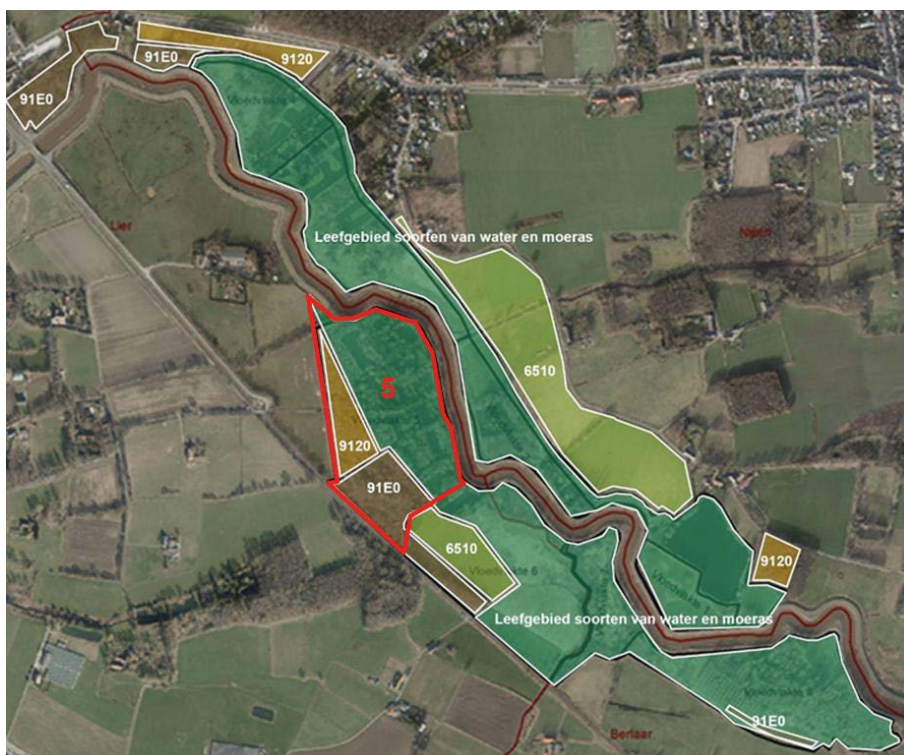
Figuur 1: Biologische waarderingskaart van de huidige toestand.

Vloedvlakte 5 bestaat op dit ogenblik uit zuur eikenbos (qs en qs + pop) aan de westzijde, elzenbroekbos (vn + pop) aan de zuidwestzijde en 6 ha recreatiezone met recent gegraven eutrofe wateren (aer- + uv). Deze recreatiezone heeft een gesloten bosachtig karakter. De eind vorige eeuw aangeplante bomen zijn ondertussen uitgegroeid tot grote bomen (zie figuur 2).

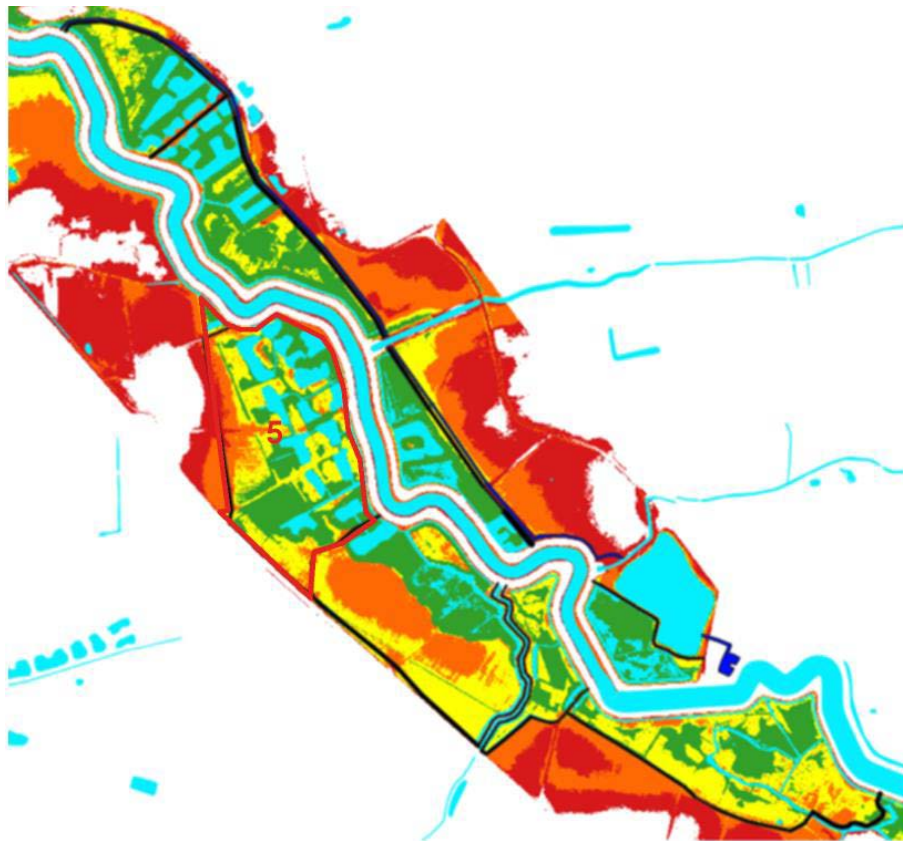

Figuur 2: Beeld van de huidige recreatiezone in vloedvlakte 5.

In de ontworpen toestand blijven de bossen aan de west- en zuidwestzijde grotendeels behouden en wordt de zone met recreatievijvers omgevormd tot 6 ha rietmoeras met open water (zie figuur 3 en figuur 4).

Figuur 3: Overzicht van de natuurstreefbeelden in het visieplan (rode contour = vloedvlakte 5).

Figuur 4: Mondingsgebied van de Grote Nete - ontworpen toestand: blauw: open water, groen: waterriet, geel: tijdelijk droogvallend riet, oranje en rood: hoger gelegen zones.

Het niet opnemen van vloedvlakte 5 binnen het natuurinrichtingsvoorstel kan op verschillende manieren een negatieve impact hebben op de potenties van het gebied voor roerdomp. Het is evenwel moeilijk om in te schatten hoe groot die impact exact zal zijn.

Op basis van de homerange kunnen we stellen dat voor een koppel roerdomp een oppervlakte van 20-30 ha aaneengesloten hoogkwalitatief rietmoeras een minimum is. De voorziene oppervlakte van 42 ha moerasgebied in het mondingsgebied van de Grote Nete voldoet in principe dus aan de oppervlakte-eisen van roerdomp. De voorwaarde is wel dat de kwaliteit voldoende is.

Vloedvlakte 5 is 8 hectare groot, waarvan 6 hectare voorzien als riet. Zonder deze zone daalt de oppervlakte potentieel leefgebied tot 34 ha. Als we meer specifiek naar de rietvegetaties kijken (waterriet + tijdelijk droogvallend riet), gaat het om een aanzienlijk verlies, van 28 ha naar 22 ha (-23%). Brengen we naast riet ook open water in rekening, dan neemt de potentiële oppervlakte van deze biotopen af van 36 ha naar 28 ha.

Indien de oppervlakte geschikt leefgebied afneemt, dan wordt het belang van een voldoende hoge kwaliteit nog groter. Het uitsluiten van vloedvlakte 5 in de natuurinrichting zal echter, naast het rechtstreekse oppervlakteverlies, net leiden tot een algemene kwaliteitsvermindering van potentiële roerdomphabitat in het mondingsgebied van de Grote Nete.

Dat kwaliteitsverlies doet zich op twee vlakken voor:

- Met het uitsluiten van vloedvlakte 5 in het inrichtingsplan gaat het potentieel meest waardevolle foerageergebied voor roerdomp verloren. Brits onderzoek toonde aan dat open water bij voorkeur 30% uitmaakt van het leefgebied van een roerdomp (Gilbert *et al.*, 2005a,b). Dat cijfer is ook opgenomen in de LSVI-richtlijnen voor deze soort in Vlaanderen (Vermeersch *et al.*, 2020). Die 30% heeft bij voorkeur specifiek betrekking op poelen en kleine vijvers. Rietranden langs poelen en kleine waterpartijen blijken immers aantrekkelijker voor roerdampen dan rietkragen langs grachten en kanalen. Dat komt vooral omdat poelen en vijvers vaak visrijker zijn (White, 2004). In dat opzicht hebben de waterpartijen in vloedvlakte 5 – mits heringericht - hogere potenties als foerageergebied voor roerdomp dan andere delen van het gebied.
- Het behoud van vloedvlakte 5 in de huidige toestand, met een hoge opstaande begroeiing, zorgt ook voor fragmentatie van het voorziene moerasgebied en een verlies aan openheid. Beide aspecten kunnen als negatief worden beschouwd voor roerdomp. Er wordt dan centraal in het gebied een zekere barrière gevormd tussen het oostelijke en westelijke deel van het mondingsgebied van de Grote Nete. Beide deelzones zijn dan alleen verbonden via de Grote Nete. Algemeen zorgt het uitsluiten van vloedvlakte 5 ook voor een smaller moerasgebied dat op die manier ook meer onderhevig wordt aan randinvloeden.

Conclusie

Algemeen kunnen we stellen dat hoe groter een moerasgebied, hoe groter de potenties voor roerdomp en hoe groter de kans dat de soort zich zal vestigen. De voorziene oppervlakte aan moerasgebied in het mondingsgebied van de Grote Nete zou *in theorie* ook zonder vloedvlakte 5 kunnen voldoen aan de habitatvereisten van roerdomp, op voorwaarde dat het gaat om hoogkwalitatief aaneengesloten rietmoeras. Het uitsluiten van vloedvlakte 5 in de natuurinrichting zal echter -naast het rechtstreekse oppervlakteverlies- net leiden tot een algemene kwaliteitsvermindering van potentiële roerdomphabitat in de monding van de Grote Nete. Vloedvlakte 5 heeft immers binnen het totale gebied wellicht de hoogste potenties voor het creëren van geschikt foerageergebied voor roerdomp, omdat de soort een voorkeur heeft voor open water in de vorm van visrijke vijvers en poelen.

Daarnaast zorgt het behoud van vloedvlakte 5 in de huidige toestand, met een hoge opstaande begroeiing, ook voor fragmentatie van het voorziene moerasgebied en een verlies aan openheid die beide als negatief kunnen worden beschouwd voor roerdomp.

Op basis van deze vaststellingen kunnen we verwachten dat het niet opnemen van vloedvlakte 5 binnen het natuurinrichtingsvoorstel een negatieve impact zal hebben op de potenties van het gebied voor roerdomp.

Referenties

Gilbert G., Tyler G. A., Dunn C. J. & Smith K. W. (2005a). Nesting habitat selection by bitterns *Botaurus stellaris* in Britain and the implications for wetland management. *Biological Conservation* 124: 547-553.

Gilbert G, Tyler GA and Smith KW (2005b). Behaviour, home range size and habitat use by male Great Bittern *Botaurus stellaris* in Britain. *Ibis* 147: 533–543.

Newbery P., Schäffer N. & Smith K. (1996). European Union Bittern *Botaurus stellaris* Action Plan.

Technum (2013). Sigmaplan. Cluster Nete en Kleine Nete. Bijkomend locatiealternatievenonderzoek. Eindrapport (bestek ANB/OV/Scheldeproject/2012/29)

Van der Winden J., van Beusekom R. & Huigen P. (2015). Ruimte en riet voor de roerdomp. Uitgave Vogelbescherming Nederland.

Vermeersch G., Adriaens P., Boone N. & Pollet M., 2020. Criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de Vogelrichtlijnsoorten in Vlaanderen: Versie 2.0. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; Nr. 26. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

White G., 2004. Reedbed design and establishment. Information and Advice note RSPB, Sandy.

White G., Purps J. & Alsbury S. (2006). The Bittern in Europe: a guide to species and habitat management. The RSPB, Sandy.